

*Bevy-trans lates antyph
24 July 68*

Funktiol ja **KOMMENTAARID**

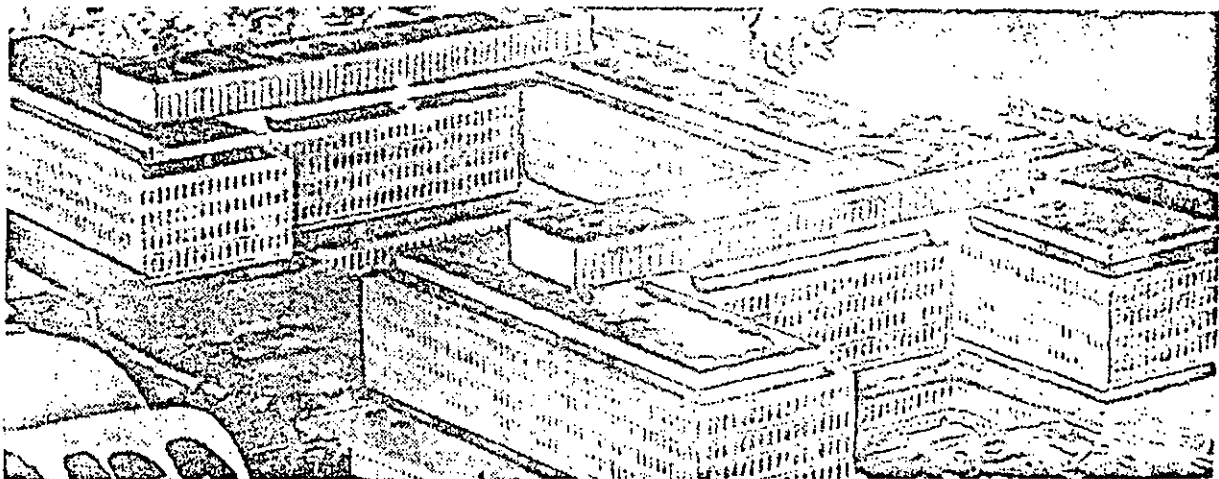
«KODU/AAA»
LISA
TALLINN
1966
HIND 2 kop.

BEST AVAILABLE COPY

KOHTUTOIMIK NR. 15952

JA MIS SELLES PEITUB?

USA LUURE KESKVALITSUS JA EESTI EMIGRANDID

*Seid to
transkripts
22 July 68*

MIKS?

Võlismaal ilmuvatest eestikeelsetest ajalehtedest lüpsas läbi tagasihoidlik teade, et Ameerika Ühendriikides Lakewoodis toimunud Eesti Vabadusvõitlejate Liidu Esinduskogu koosolekul valiti selle liidu esimeheks Jüri Rausi asemele, kes oli sellel kohal alates 1961. aastast, Gerhard Buschmann. Miks loimus esimeeste vahetus, sellest ei räägita poolt sõnagi.

Omelt, alles see oli, kui endisest esimehest Jüri Rausist kirjutati sõna-sõnalt:

«Mitte aasta eest valiti ta USA Võitlejate Liidu esimeheks ja on sellele kohale neli korda tagasi valitud. Esimeheks on ta seda varem sõjaveteranide ja kohati siispoliitilise ühingu organisatsiooni katsunud ajakohastada nii poliitilistes

aspektides kui ka organisatoorselt, tammates kausa ka rohkemalt nooremale põlvkonda kuuluvaid eestlasi, ka neid, kes tõusevad üha enam sõjaveteranide ja sõjaväelaste ühingu liikmeteks. Jüri Rausi on üks neid, kes on suutnud luua ühtsust ja ühtsust.»

Miks siis tehti?

Selle liiga ega vajutud teda tagasi esimeheks? Miks siis ainsas pikemas avaldatud ülevaates Lakewoodis toimunud koosoleku kohta, mis ilmub käesoleva aasta märtsi «Võitleja» numbris, pole üldse mainitud esimehe Jüri Rausi nime?

Ülemised pidi:

Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsuse hoone Langleys. Nagu «New York Times» kirjutab, on CIA koosseisus 15 000 töötajat ning aastaeelarve peaaegu 500 000 000 dollarit.

Foto ajakirjast «Der Spiegel»

AVALIK SALADUS

Väliseestlastele on avalikuks saladuseks, et emigrantlikud organisatsioonid seisavad oma nimameeste kaudu välismaiste luureorganite teenistuses. Neid kasutatakse väliseestlaste jälginiseks ja ka õonestustegevuseks sünnima vastu.

Sellest on kordumisi olnud juttu ka ajalehes «Kodumaa» veergudel. Väliseestlaste uinutamiseks on emigrantlike organisatsioonide juhid sellistel juhtudel seletanud, et tegemist on kommunistliku propagandaga ja laimamisega. Kuid kaugeltki mitte alati ei õnnestu neil pageda «kommunistliku propaganda» sirmi taha. Alles see oli, kui toibuti Rootsi avalikkuse ja ajakirjanduse tähelepanu köitnud kohtuprotsessist Stokholmi raekohtus. Kõne all oli Eesti Komitee büroojuhataja, «Teetaja» toimetuse kolleegiumi liikme, nn. Oslo valitsuse riigisekretäri Heinrich Margi spioneerimine ühe suurriigi kasuks. Ka «Eesti Päevaleht» oli sunnitud lühial sellest kirjutama. Seda tehti küll segaselt, aga väliseestlastele oli asi niigi selge.

Tuletagem meelde:

«Rootsi kõrgem kohus on täiesti lükanud 50-aastase kohtukondsusest eestlaste palve temale raekohtu ja kohtukoja poolt määratud karistuse tühistamiseks. Nimetatud kohtuotsused mõistisid tema lubumata teadetelepanust eest ühe välisriigi vastu ja teise kasuks 1958-1960 ajavahemikus 7 kuuks sunnitud ja väljasaatmisele.»

Tuleb meelde, kuidas 1961. aastal Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsuse (CIA) endine töötaja eestlane John Torpats, kes tegutses CIA agendina väliseestlaste hulgas, kaebas Luure

Keskvalitsuse kohtusse põhjusel, et teda on sealt ebaõiglaselt lahti lastud stiidistusega, et tal «puudub objektiivsus eesti põgenike küsimuste hindamisel». Oma avalduses kohtule paljastas Torpats CIA tegevusi, näidates CIA koostööt eesti emigrantlike organisatsioonide ja nende juhtidega. Torpats toonitas oma avalduses, et ta on langenud riigiliste ohvriks.

Kurikuulus Allan Dulles, tolleaegne USA Luure Keskvalitsuse ülem, saatis kohtule vihase kirja, milles ta nõudis kohtuprotsessi kohest lõpetamist, kirjutades muu hulgas:

«Kui iga CIA ametnik võib minna kohtusse igal ajal, kui ta arvab, et teda on ebaõiglaselt koheldud, ja vastolus oma ametivandega esineb igal laadi seletustega, siis ei ole ja üldse võimalik mingit luureoperaati juhtida.»

Nii piirkonnakohus kui ka apellatsioonikohus täitsid Dullese nõudmise ja protsess lõpetati.

Üha tihedamini satuvad eesti emigrantlikud organisatsioonid ja nende peamehed piinlikku olukorda oma sidemete pärast USA luure teenistusega.

Kurkuma nüüd, et Kanada parlamendi opositsiooni juht, endine Kanada peaminister John Diefenbaker esines Kanada parlamendis järelepärimisega USA Luure Keskvalitsuse tegevuse kohta emigrantide hulgas Kanadas. Vastates parlamendis seile järelepärimisele, seletas Kanada välisminister Paul Martin, et seoses eesti emigrantide skandaaliga on Kanada valitsus pühunud Washingtonilt selgitust. Läbirääkimised USA valitsusega jätkuvad ning esialgu ei saavat selle kohta andmeid esitada.

Jüri Raus
Foto ajalehest «Vaba Eesti Sõda»

MIS KUTSUS ESILE SKANDAALI?

See sai alguse 1961. aastal, kui Eerik Heine sõitis Kanadast Ameerika Ühendriikidesse oma järjekordsele turneele, kaasas oma fantaasiavili, film «Legendi lojad». Sellal kui Eerik Heine — Kanada Rahvusliku Välisvõitlejate Nõukogu, Toronto Eesti Võitlejate Ühingu ja Kanada Rahvusliku Koondivise liige — gastroleeris USA-s ringi, hakkasid leviama kuukised, et ta polegi kellegi «vabadusvõitleja», vaid hoopis «KGB agent». Kust siis selline kuuldus liikevele pääses? Selgus, et küllaltki autoriteetsetest allikatest.

USA Eesti Vabadusvõitlejate Liidu esimees Jüri Raus oli kolmel korral koosolekul avalikult nimetanud Eerik Heinet kommunistlikuks agendiks.

Eerik Heine solvus. Ometi on ta ka ise võrdlemini edeva suuga ning on mulla umbes samasuguseid kuuldusi levitanud luuletaja Kalju Lepiku kohta, kui viimane Rootsi Kanadasse luuletust lugema sõitis.

Kuna Eerik Heinel on vist seks puhuks välja töötatud oma väärkuse hinnakiri, esitas ta 5. novembril 1961. aastal oma

advokaatide kaudu Ameerika Ühendriikide Marylandi piirkonnakohtule Jüri Rausi vastu tsiviilnõudmise 110 000 dollari suuruses summas: sellest 10 000 dollarit osaks saanud majandusliku kahju ja 100 000 oma väärikuse solvamise eest.

Ühesõnaga, emigrantlike organisatsioonide tegevaste seas päris tavaline ja baaniline juhtum Üks aasteline võitleja on järjekordselt tallele siirde karanud. Kuid asjade areng näitas, et seekord oli asi siiski keerulisem.

VAHELE ASTUB CIA

Protsess algas 11. märtsil ning kohe algusest peale selgus, et föderalkohtunik Roszel C. Thomsen seisab raske probleem ees. Pärast umbes kolm tundi kestnud debatte jäi asja arutamine pooleli.

Mõlema poole advokaadid olid teinud põhjaliku eeltöö. Kohtuniku laual oli mitu mahukat kausta Eerik Heine vande all antud tunnistustega. Need oli ta andnud protsessi eeluurimise raames, kui Jüri Rausi advokaadid teda mitu päeva küsitlesid. Kohtuniku kões oli ka mahukas kaust küsimustega, mida Eerik Heine advokaadid kohtu eeltoimingu- raames soovisid esitada Jüri Rausile. Kohtunik ütles, et see toimik sisaldab üle neljasaja küsimuse, mis koos alaküsimustega moodustasid ligi tuhat üksikküsimust.

Kuid Eerik Heine advokaadid olid asjatult väeva näinud. Jüri Raus keeldus neile vastamast.

Tema advokaadid võtsid kaitsmise aluseks ametialase saladuse doktriini ja andsid juba enne protsessi algust vastulause, milles palusid, et kohtunik lõpetaks asja ilma seda sisuliselt arutamata. Oma motiveeringus toetusid nad kirjalikule tõendile, millele oli alla kirjutanud USA Luure Keskvalitsuse (CIA) ülemas asetäitja Richard Helms.

Selles CIA poolt antud tõendis seisis, et Jüri Raus on tegutsenud Luure Keskvalitsusest saadud informatsiooni põhjal ja Luure Keskvalitsuse ülesandel.

Kohalviibinud ajakirjanikud märkisid, et Luure Keskvalitsuse selline sunn on üllatav, kuna ta tavaliselt ei anna kohtule ega üldse avalikkusele mingeid seletusi.

Kuid vaatamata sellele Ameerika Ühendriikide oludes väga kõrgel positsioonil seisvalt isikult tulnud dokumendile ei lõpetanud föderalkohtunik Roszel C. Thomsen asja arutamist.

Siis astusid Jüri Rausi advokaadid järgmise sammuni. Advokaat Conolly palus, et kohtunik kuulaks vande all üle tema kaasadvokaadi Barret E. Prettymani selle kohta, et tõesti on tegemist Ameerika Ühendriikide riikliku julgeolekut puudutavate probleemide ja faktidega.

Barnet E. Prettymani tunnistusest selgus, et ta oli viibinud vähemalt kaks korda Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsuse peakorteris Langleys ning seal nõu pidanud ja konsulteerinud, kuidas käsitleda Heine nõudmist Rausi vastu ja kuidas korraldada Rausi kaitsmist selliselt, et see ei ohustaks ega paljastaks USA julgeolekuorganisatsiooni.

Luure Keskvalitsuse ülemas asetäitja Richard Helmsi tõendi tekst Marylandi osariigi föderalkohtule, mis toodi ära Washingtoni ajalehes "The Evening Star" 20. aprillil s. a.

CIA Affidavit

On April 4, 1962, pending in the case captioned by the judge, Raus, the undersigned has seen and signed by Helms a new affidavit signed by Helms in which he has stated that Raus' employment by the CIA is said:

"For a number of reasons, including his past history and his position as National Commander of the Legion of Estonian Liberation, the defendant has been a source to this Agency of foreign intelligence information pertaining inter alia to Soviet Estonia and to Estonian emigre activities in foreign countries as well as in the United States.

"The Central Intelligence Agency has employed the defendant from time to time -- concurrently with his duties on behalf of the Bureau of Public Roads -- to carry out specific assignments on behalf of the Agency.

"On those occasions specified in paragraphs 5, 6 and 7 of the complaint, the defendant was furnished information concerning the plaintiff by the Central Intelligence Agency and was instructed to disseminate such information to members of the Legion so as to protect the integrity of the Agency's foreign intelligence sources. Contrary to what the plaintiff has stated, on the occasions about which complaint is made, he was acting within the scope and course of his employment by the Agency, on behalf of the United States.

"After a personal review of the Agency's activities pertaining to Eerik Heine, I have reached the judgment on behalf of the Agency that it would be contrary to the security interests of the United States for any further information pertaining to the use and employment of Jüri Raus by the Agency in connection with Eerik Heine to be disclosed.

"I am herewith directing Jüri Raus to make no further disclosures concerning his employment by the Agency or relating to this matter without specific authorization by proper officials of the Central Intelligence Agency.

Attached to the affidavit was a secrecy agreement signed by Jüri Raus on May 29, 1962 in which he promised never to divulge information obtained because of his association with the CIA without written permission.

VEEL KÕVEM. TRUMP

Teine kohtuistung, mis toimus Baltimore'is 14. aprillil, näitas, et Eerik Heinele võib ainult kaasa tunda. Kaevanud Jüri Rausi kohtusse, ei tulnud talle mõttessegi, et ta riivab CIA mundriau. See asutus aga endaga niisugust nalja teha ei luba.

Nii kujuneski teisel protsessil sensatsiooniks USA Luure Keskvalitsuse ülima asetäitja Richard Helmsi poolt kohtule vande all antud uus tõend, milles on Eerik Heine kohta öeldud, et ta on välja saadetud Nõukogude luure ülesandel.

Jäägu see Richard Helmsi poolt vande all antud tunnistus tema enese südameelunnistusele.

Palju huvitavam on Richard Helmsi tõendi see osa, kus on juttu Jüri Rausist.

Sellest loeme sõna-sõnalt:

«Mitmetel... põhjustel, kausa avalatud tema minevik ja positsioon kui E. Vabadusvõitlejate Liidu esimees USA-s, on kustja olnud meie agentuurile välispoolse luureinformatsiooni allikaks muu hulgas ka Nõukogude Eesti kohta ning eesti pagulaste tegevuse kohta nii välismaodes kui USA-s.»

USA Luure Keskvalitsuse ülima asetäitja Richard Helms

Foto ajakirjast «Der Spiegel»

Eerik Heine
Foto Washingtoni ajalehest «The Evening Star»

See on vist küll esimene dokument CIA ja eesti emigrantlike organisatsioonide ajaloos, kus Ameerika Luure Keskvalitsus avalikult tõendab:

- a) et ta kasutab ühte eesti emigrantliku organisatsiooni ja selle juhti (Jüri Raus on ühtlasi ka Ameerika Ühendriikide keskse eesti emigrantliku organisatsiooni — Eesti Rahvuskomitee esinduskoja liige) oma rüpesteks eesmärkideks;
 - b) et ta kasutab välisestlasi luure- ja õnustus-teenuseks Nõukogude Eesti vastu;
 - c) et ta kasutab oma huvide Ameerika eestlasi teiste Ameerikas elunivate välisestlaste järel uurimiseks;
 - d) et ka teistes välisriikides elunevad välisestlased ei või rahulikult elada, kuna Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsus jälgib nende tegevust.
- Selles osas on kommentaarid ületõlgitud!

Edasi on Richard Helmsi tõendis öeldud järgmist:

«Olles isiklikult üle vaadanud CIA tegevuse seoses Eerik Heinega, olen jõudnud otsusele, et see oleks vastukäsi julgeoleku huvidele, kui se- nistest rohkem avaldatakse informatsiooni Jüri Rausi CIA poolt kasutamise ja rakendamise kohta. Käesolevaga ma annan korralduse Jüri Rausile mittemingisuguseid avaldusi teha selles osas, mis puuduvad tema rakendamise CIA poolt selles küsimuses ilma spetsiifilise kirjaliku loa- ta CIA pädevate ametnik- ke poolt.»

Tõendile oli juurde lisatud CIA ja Jüri Rausi vahel aastaid tagasi sõlmitud kirjalik kokkulepe, milles Raus kohustub mitte kunagi ilma kirjaliku loata andma andmeid oma CIA kontaktide ja selle tegevuse kohta.

Selles järgus katkestati kohtuprotsess uuesti. Selle istungi lõpul, nagu märgivad ajalehed, oli föderaalkohtunik Roszel C. Thomsen mõista andnud, et ta tühistab E. Heine nõudmise J. Rausi vastu viimase immuunsuse tõttu.

Illiku ja õiguslikku töotsingut. Kuid kui kohtunik teeks oma otsuse Rausi kahjuks, siis ohustaks see otsus kõiki CIA agente, kellele võidakse kunagi esitada kohtulikke nõudmisi. Peale selle rõhutasid kaitsesadvokaadid riigi julgeoleku vajadust ning ametialase saladuse ning sellest tuleneva immuunsuse doktriini.

Raske kahurväena tõi CIA protsessile välja uue tõendi, millele oli seekord alla kirjutanud Ameerika Ühendriikide Laure Keskvalitsuse ülem admiral William F. Raborn ise. CIA poolt esitatud tõendid on olnud järjest kõveneva täpsus- ja tugevustaseme- ga. Seekordne tõend kor- das üldjoontes eelmisi.

Tõendi lõpus ütles W. F. Raborn, et ta arvab isiklikult, et edaspidised Jüri Rausi avaldused selle küsimuse kohta ohustaksid luure allikaid ja meeledeid. CIA ülem märkis tõendis, et Rausil on kõigiti õigus taotleda immuunsust ning ametialast saladust küsimuse arutamisel. Admiral teatas kohtule, et ta on CIA ametliku esindajana protsessile saatnud CIA juriskonsuldi Lawrence R. Houstoni.

Pärast seda pöördus kohtuniku poole Heine advokaat Raskauskas, kes palus luba alustada Jüri Rausi küsitlemist, sest ilma selise katseta ei saavat ta asjade edaspidist käiku hinnata. Rausi advokaat Conolly nõustus Rausi vabutamisele.

Esimese küsimusega vihtis Raskauskas selgusele jõuda, kui palju on Raus saanud palka oma teenistuskohustuste täitmise eest sõjaväe aktiivreservis, kus ta omab kapteni aukraadi. Sellele lisandus veel probleem, et Raus mainis küsimustele vastates, et osa sellest rahast on ta saanud sõjaväe laurekoolis käimi-

se eest. Rausi advokaadid ja CIA esindaja ei lubanud Rausil täpsemalt vastata küsimustele laurekooli kohta.

Väga olulised olid Rausi palgaga seotud küsimused: millistest allikatest, kui palju ja mille eest on Raus palka saanud? Selle kohta esitas Raskauskas üksik- asjalikke küsimusi.

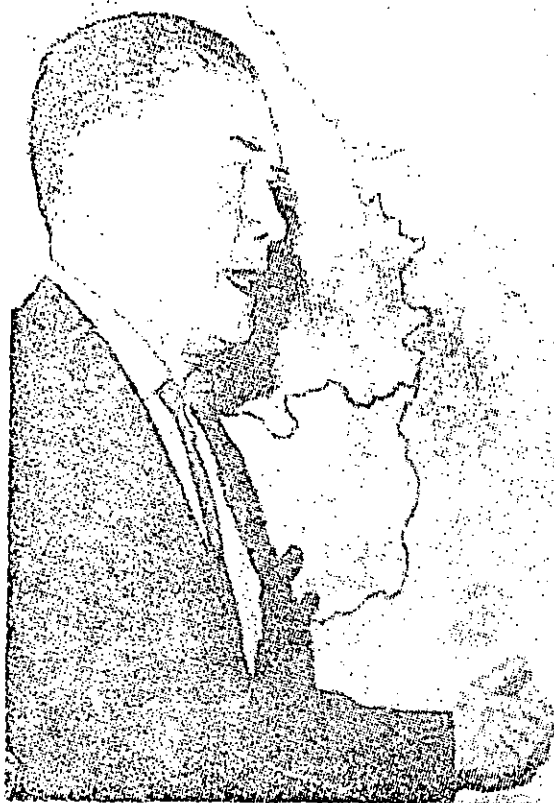
Rausi advokaadid, CIA juriskonsult Houston ja USA Kohtuministeeriumi esindaja, ministeeriumi sisetise julgeoleku osakonna advokaat Kevin T. Maroney konsulteerisid oma vahel selles küsimuses ning CIA juriskonsult Houston tegi kohtule avalduse, et «kostja, s. t. Jüri Raus, on saanud, kas otseselt või kaudselt, CIA küest tasu». Houston keeldus ütlemast, kui suur on olnud see tasu ja kelle kaudu seda maksti — kas moodustas see osa Rausi palgast teedeinsenerina USA teedevalitsuses, sai ta seda reservteenistuse summade hulgas või mõnel muul viisil.

Kuna Houstoni avaldus kinnitas CIA ja Rausi teenistusvahetorda, siis võttis see jalad alt Heine advokaatidelt, kes tahtsid Rausi immuunsust murda.

Järgnesid küsimused, mis puudutasid Jüri Rausi sidemeid USA Föderaalse Juurdlusbürooga. Advokaadid tundsid huvi, mis ajast alates on Jüri Raus seotud CIA-ga ning kelle- ga CIA-st on ta olnud kontaktis?

Pärast nende küsimuste esitamist palusid Rausi advokaadid ja CIA esindaja aega nõupidamisteks nii Rausiga kui ka omavahel. Neist võttis ka osa USA Kohtuministeeriumi sisetise julgeoleku osakonna advokaat Kevin T. Maroney.

Pärast paari sellist nõupidamist lahenes asi kohtuministeeriumi esindaja

USA Laure Keskvalitsuse ülem admiral William F. Raborn

Foto ajakirjast «Der Spiegel»

MÄNGU TULEB RASKE KAHURVÄGI

Järgmise kohtuistungi algul andsid Rausi advokaadid kohtunikule üle uue memorandumi, milles nad olid uuesti ja kokkuvõttlikult sõnastanud oma seisukohad selle kohta, et nad soovivad kohtuasja lõpetada ilma sisulise arutluseta.

Tekib küsimus, kas on

siis paljukiidetud Ameerika demokraatia ja õiguse mõistmine, kui inimeselt võetakse võimalus konstitutsiooniga antud õigusi kasutada.

Et asjade kuidagi seaduslikku ilmet anda, tunnistavad Rausi advokaadid küll, et igasugused privilegid kahjustavad kohtu-

teatega, et võimaliku konflikt vältimiseks CIA ja FBI vahel ühineb ta CIA esindaja väitega, et neile küsimustele ei ole vaja vastata. Kohtunikul ei jäänud muud üle, kui teatada, et lüri Raus ei ole kohustatud neile küsimustele vastama.

Heine advokaat Ras-kauskas ütles pärast seda kohtunikule: «Kuna minul

ei võimaldatud küsida asja sisusse puutuvaid olulisi küsimusi, siis ma lõpetan küsitlemise.» Sellega lõpetati järjekordne kohtuistung.

Järgmisel kohtuistungil teatas aga föderalkohtunik Roszel C. Thomsen, et protsess on sügiseni edasi lükatud. Selle lõppu pole raske ette näha. CIA teeb kõik, et asi lõpetaks Heine kahjuks.

lehed, pühendas sellele kohtuasjale artikli «CIA kohtuasjas peitub hädalohtlik filosoofia».

Wilson märgib, et USA valitsus võib Heine-Rausi protsessi väga tõsiselt, kuna sellest olenevad nii valitsusametnike privilegid kui ka käitamine ülesannete täitmisel. Ta märgib, et polegi tähtis, kas üks eestlane rääkis tõtt või valendas. Küsimus on selles, kes iga valitsusametnik, iga bürokraat või iga isik, kes tegutseb valitsuse ülesandel, on immuunne tema vastu tõstatatud kohtulike nõudmistega suhtes.

Wilsoni arvates oleks see suur õnnetus, kui selline privileeg rajatakse kohtupraktikas kindlatele alustele.

Ajakirjanik väidab, et üks põhilisi Ameerika elukorralduse põhimõtteid on hädaloht: üksikisiku kaitsmine valitsuse pahatahtlike tegude vastu. Ta kirjutab, et kord varem otsustas Ülenkõhus hääletage 5:1 immuunsuse printsiibi kasuks. «Võib-olla nüüd on tulnud ülemlõpetus, mis on oma isikulises koosseisus muutunud, aeg oma toorkordset olust korrigeerida», ütles Wilson.

Vaatleja Fred P. Graham jõuab oma artiklis järeldusele, et Rausi tunnistuste tulemus on niivõrd ebarahuldav, et see tõstis üles põhilised küsimused, kas valitsuse salaluuretegevust saab kooskõlastada USA riigikorra õigusmõistmiste süsteemiga.

Ajalehe «The Washington Post» vaatleja Stephan S. Rosenfeld kirjutab:

«Me ei kahtse leha järeldust, kel in õigus ning kes on süüdi Heine asjas Rausi vastu. Kuid me peame lubamatuks sellist olukorda, kus valitsusorganite teenistajatele antakse piiramatult «taimamise litsentsi». Kui informatsiooni avaldamine Rausi suhtes, nagu väidab CIA, on vastuvõetav Ühendriikide julgeoleku huvidena, siis on CIA kohustatud Heinele kompensatsioonile tekitatud moraalse kahju.

Ameerika Ühendriikidel on ka muud huvidid peale oma julgeoleku

kindlustamise; me oleme huvitatud, et Ameerika kohtudes valitseksid õigus ja arusaadatus.»

Edasi on artiklis märgitud, et kui valitsus, algatades kohtuasja, riskib sattuda ohtu, et tulevad ilmsiks mingisugused tema saladused, ei jää tal muud üle, kui minna selle riski peale. Kui aga valitsus ei taha, et ühtede või teiste materialide teatavaks saamine seaks ka põhiliku olukorda, tähendab: tal ei pruugiks äldse kohtuasja algutada.

Edasi esitab Stephan S. Rosenfeld täiesti õigustatud küsimuse, mida millepärast ei tekinud eesti emigrantlike ajalehtede toimetajatel.

Ajalehe «The Washington Post» vaatleja küsib:

«Mis eesmärgil püüab CIA sekkuda eesti ühiskonna asjadesse Ameerika Ühendriikides? Selline vahelesegamine välismaise päritoluga kodanike gruppide poliitilisse tegevusse on meie arvates võrdne kõige ohtlikuma õnnestustegevusega, mis lammutab Ameerika poliitilise elu peamist alustala. Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsusel tuleb kategooriliselt keelata vahelesegamine nende siseasjadesse.»

«VÕIKS OLLA ROHKEM»

On huvitav jälgida, kuidas suhtusid nimetatud kohtuasjasse ja selle kommenteerimisse Lääne ajakirjanduses USA ja Kanada eestikeelsed emigrantlikud ajalehed.

New Yorgis ilmuv «Vaba Eesti Sõna» märgib, et üks New Yorgi päevalehti (arvatavasti mõtleb ta «New York Timesi») kirjutas CIA ja kahe eestlase protsessi puhul avaldatud juhtkirjas, et asja sisuline arutamine oleks väga kasulik, kuna siis saaks avalikkus heita pilku CIA sekkumisele poliitikasse Eestis. Selline sekkumine poliitikasse Eestis olevat väga häbiväärne ja hukkamõistmist väärib.

«Vaba Eesti Sõna» ei suuda varjata oma pahameelt Ameerika lehe sellise hinnangu suhtes ning kirjutab: «Meie arvates võiks niisugust sekkumist olla koguni rohkem kui seni.»

Pole midagi parata. Kelle (CIA!) leiba sööd, selle laulu laulad. Mis sellest, et väliseestlastest lehelugejatele ei meeldi, et neid tõmmatakse CIA rüpasesse mõjusfääri, härrased «Vaba Eesti Sõna» toimetuses tunnevad end selles soga-ses vees ülihästi.

Toronto «Vaba Eestlane» on CIA-le silmategevuses tagasihoidlikum, kuid ka tema teeb USA Luure Keskvalitsusele sügava reveransi. Ta kirjutab:

«CIA on maailmamõõtetega organisatsioonina üks Ameerika Ühendriikide olulisemaid kaitsesüsteeme. Kui ameeriklased ise seda organisatsiooni kritiseerivad, siis on see nende privileeg, kuhu meil ei tarvitse appi tormata.

Eesti pagulasühenduste ei tohiks otsida vastuolusid Ühendriikide valitsuse ja tema institutsioonidega. Kas me siis arvame, et CIA, suur luureorganisatsioon, ainult nalja ja sümpaatia pärast süüdistab ühte eestlast ja kahtseb teist.»

JA AMEERIKA LEHED?

Enamik Ameerika Ühendriikide ajalehti näeb selles protsessis CIA kallale tungi kodanikeõigustele.

Tuntud kommentaator Richard Wilson, kelle kirjutisi toovad ühepeegselt ära paljud Ameerika aja-

Gerhard Buschmann
Foto ajalehest «Võitleja»

VASTUS KÜSIMUSELE «MIKS?»

Käesoleva kirjutise alguses esitasime küsimuse, milks valiti Lakewoodis toimunud Eesti Vabadusvõitlejate Liidu esinduskogu koosolekul Jüri Rausi asemel selle liidu esimeheks uus mees.

On pikematagi selge, et pärast seda suurt tähelepanu, mida Heine-Rausi kohtuasjale pööras Ameerika üldsus, ei sobinud Luure Keskvalitsusel enam jätta selle eesti emigrantliku organisatsioonil etteotsa oma agent Jüri Rausi, kelle nimi ja tegevus USA-s ja teistes riikides nii laialdaselt teatavaks sai.

See võttis Jüri Rausilt ka võimaluse teha lähenevate Nõukogude Eestist Ameerika Ühendriikidesse sõitvatele eestlastele. Ei aita teda enam ka luuletaja Jyri Korgi nime kasutamine, kellest Jüri Raus end kodueestlastele esitada armastas, püüdes luua nendega kontakte CIA poolt antud ülesannete täitmiseks.

Ühesõnaga, Jüri Rausi aktsiad CIA agendina on kõvasti langenud.

Ei saa aga kuigi õnnestunuks pidada Luure Keskvalitsuse valikut Jüri Rausi järglase suhtes Eesti Vabadusvõitlejate Liidu esimehe kohal — Gerhard Buschmanni suhtes.

Lääne-Saksamaal ilmuv ajaleht «Võitleja» märgib küll, et:

«... G. Buschmann on innukalt osa võtnud va-

ha maailma eestlaste ühiskondlikust tegevusest ning rahvuslikust välisvõitlusest. Ta oli Saksamaal elades EUSL-i esinduskogu ja selle keskkomitee liige, L-Saksamaa eestlaste esindaja Olemaaitses Eesti Kesk-nõukogus ja on praegu OEKN-i — eesti välisvõitluse tipptorganisatsiooni — volinik USA pealinnas Washingtonis, esindades seal ühtlasi ka F. Rahvuskomitee huvi ja täites eestlaste ülesandeid».

Aga paraku jätab «Võitleja» mainimata kõigile Lääne-Saksamaal elunevatele eestlastele laialt tuntud tõiga, et Gerhard Buschmann oli Münchenis elamise ajal Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsuse agent EUSL-i Keskkomitees. Tema poolt CIA-le antud andmed väliseestlaste kohta said paljudele saatustlikuks Lääne-Saksamaalt Ameerika Ühendriikidesse ümberasumise lahendamisel.

Nii on lood Jüri Rausi vabastamisega Võitlejate Liidu esimehe kohalt. Sellest võib järeldada, et CIA kavatsused kasutada seda emigrantlikku organisatsiooni, nagu teisi eesti emigrantlikke organisatsioone, endiselt oma räpas-tes huvides pole muutunud. Egas siis muidu CIA ei oleks paunud selle organisatsiooni etteotsa oma teenekat agent Jüri Rausi asemel.

aprillil oma juhtkirjasel-tele, et CIA tegevus pole kõigiti korras ning et CIA tegevuse üle on tarvis tugedada kontrolli.

Sellele juhtkirjale eelnes läbi viie numbri käinud CIA tegevust käsitlev artiklite seeria, mille «The New York Times» juha-

las sisse lausega:
«Luure Keskvalitsus, kes vaid harva esineb

tel päev. sel sattunud ajalehtede esiküljel». Tuli välja, et Keskvalitsus sekkus ilhe oma agendi laimaprotsessi, kutsudes teda süüst vabastada ilma muu selgituseta, kui et see oli te- gutsenud CIA korraldusel riikliku julgeoleku huvi- des.»

Analüüsinud CIA räpas- tegevust nii USA-s kui ka maailma teistes paikades, võtab «The New York Times» kõiki ameeriklasti hu- vitavad küsimused CIA te- gevuse kohta kokku järg- miselt:

— Kas ei usalda USA valitsus liialt palju CIA «musti operatsioone», «räpaseid trikke», jultu- nud ja seadusvastaseid akte maakera mitmetes paikades?

— Kas ei lähe oma eeldatava poliitilise pe- remehi (s. o. USA va- litsuse) kontrolli alt väl- ja salajane organisati- oon, kellest on teada, et ta kukutab ühtesid va- litsusi ning loob võimu- le teisi, korraldab sõja- väelisi riigipöördeid, valmistab ette ja teostas kallatetungi Kuubale: organisatsioon, kes tege- leb totaalise spionaažiga, omab kooie ja raadio- jaamu, finantseerib raa- matute ja ajakirjade väljaandmist ning mit- mesuguste ettevõtete te- gevust?

— Kas ei tekita ta (CIA) kahju oma riigi rahvuslikele huvidele nende kaitsmise ette- käände? Miks võib ta kontrollimatult kuluta- da hiiglaslikke summa- sid üraostmisteks, all- käänatusteks ja õnes- tustegevuseks, arvesta- mata tagajärgi?

— Kas ei saa ta viia eksiteele või mõjutada Ameerika Ühendriikide poliitilisi juhte sellises ulatuses, mis lubaks

kvalifitseerida Luure Keskvalitsust kui USA «nühthannat valitsust», mis omab suuremat või- mu kui USA president ise?

«The New York Times» märgib, et need küsimu- sed peavad seisma alaliselt Ameerika Ühendriikide rahva ees. Kuid asjade praeguse kulgemise juures ei saa rahvas ega Kong- ress neile kergesti vastust leida, ning veel enam saa- vutada, et see vastus ilu- tingimata õige oleks.

Leht märgib, et Luure Keskvalitsuse ajalugu ala- tes 1947. aastast näitab täie selgusega, et CIA tegevuse kontrolli küsi- mus, kuigi see on reaalne ning omab tohutut täht- sust, seisneb «mitte abi- nõudes, vaid inimestes». Kontrolli vormid ei tähen- da midagi, kui puudub ta- he kontrollida, kui aga on tahe kontrollida, siis pole kontrolli vormidel erilist tähtsust.

Kuid samas märgib aja- leht, et isegi president ise ei saa arvatavasti Luure Keskvalitsusele oma ta- het peale sundida, kui seda ei taha kontrolli alal pärast: presidenti teise inimesena tegutsev CIA ülem. Temalt peavad olema nõusolek, abi ja energiline koostöö.

Mida võiks lisada «New York Timesi» seisukohta- dele?

USA poliitilistes ring- kondades ja Kongressis kostab üha sagedamini nõue: CIA tegevuse üle tu- leb seada parlamendikont- roll. Kongressi mõlemas hojas on esitatud ja kalevi alla pandud 150 resolutsi- ooniprojekti, mis on suu- natud selle eesmärgi saa- vutamisele. Kuid ükski neist pole siiani jõudnud Kongressis arutamisele. Kõik katsed seada CIA üle kontroll leiavad ületama- tut vastuseisu.

H. SALU

KAS?

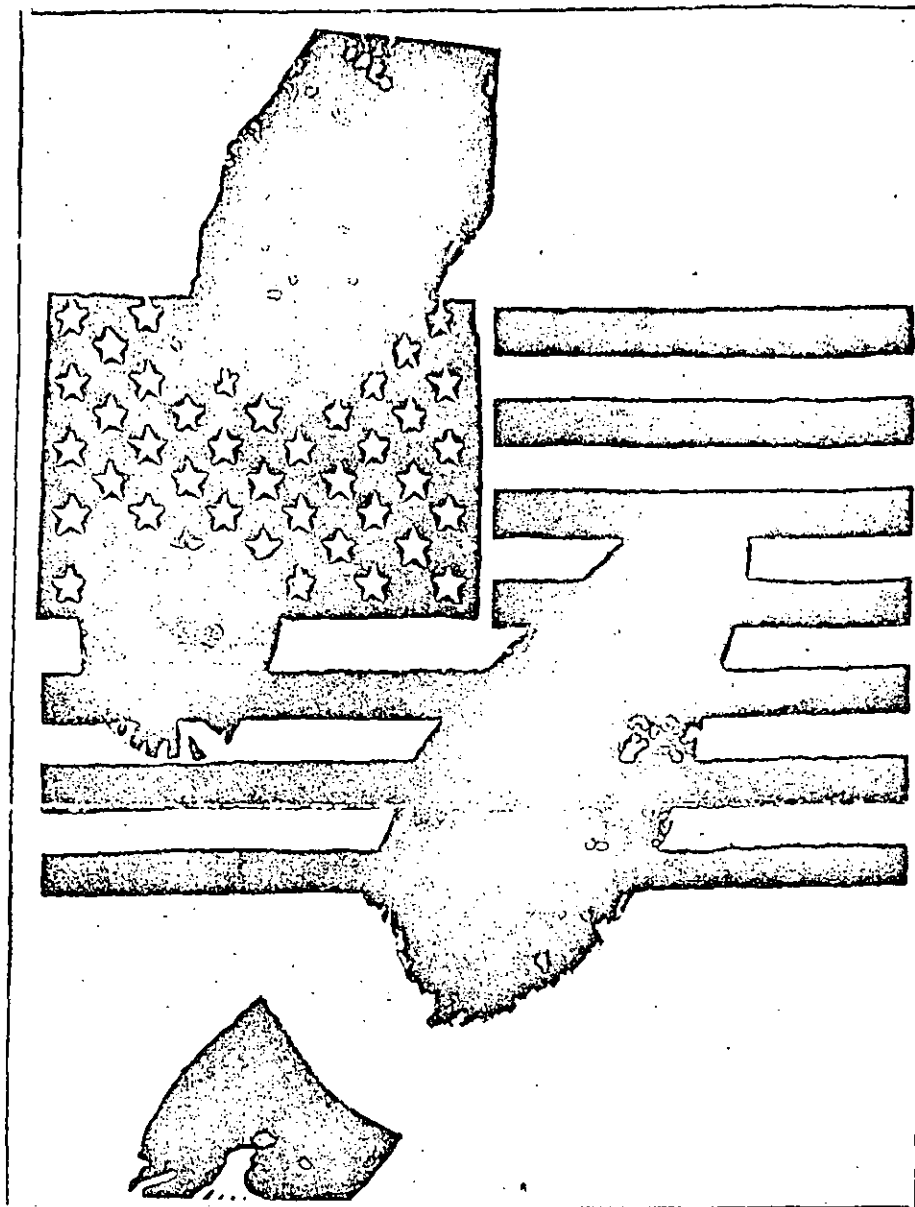
KAS?

KAS?

Ameeriklastel tekib seos CIA tegevusega üha rohkem küsimusi. USA suuremaid lehti «The New York Times» pühendas 29.

BEST AVAILABLE COPY

8

Rüpsed jäljed

Lääne-Saksamaa ajakirja «Der Spiegel» numbril esikaas.

Selles numbris on avaldatud pikem ülevaade Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsuse tegevusest.

ALLIKAD

«Faktide ja kommentaaride» külesoleva numbril koostamisel on kasutatud järgmisi allikaid:

Ajalohite «The New York Times»

(New York)

Ajalohite «The Evening Star»

(Washington)

Ajalohite «The Washington Post»

(Washington)

Ajalohite «The Washington Daily News»

(Washington)

Ajalohite «Telegram»

(Toronto)

Ajalohite «The Globe and Mail»

(Toronto)

Lääne-Saksamaal ilmuvat ajakirja «Der Spiegel»

Ajalohite «Eesti Päevaleht»

(Rootsi)

Ajalohite «Teataja»

(Rootsi)

Ajalohite «Vaba Eesti Sõna»

(Ameerika

Ühendriigid)

Ajalohite «Vaba Festival»

(Kanada)

Ajalohite «Võitleja»

(Lääne-Saksamaa)

BEST AVAILABLE COPY

TRANSLATION

This is a summation of Soviet Estonian newspaper "Homeland" ("Kodumaa") supplement "Facts and Comments". This issue arrived in the USA in the first week of July, 1966. The supplement consists of two full pages or eight quarter pages numbered as such and deals entirely with Heino's lawsuit. There are several articles and a number of pictures which are listed as photographs, but have a closer resemblance to pencil drawings.

COURT DOCKET NO. 15952

AND WHAT IS BEHIND IT?

USA CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY AND THE ESTONIAN EMIGRANTS

The title is followed by an aerial view of the CIA headquarters building magazine, "Der Spiegel" as a source. A mention is also made that according to the "New York Times" CIA employs 15,000 workers and has an annual budget of nearly \$500,000,000.

WHY?

This article makes reference to the annual meeting of the Legion of Estonian Liberation in Lakewood as reflected in the Estonian emigre newspapers. It is noted that Juri Raus was replaced as Chairman by Gerhard Luschmann. They make reference to an article in "Free Estonian" ("Vaba Eesti") of 19 March, 1966, which commends Juri Raus for his organizational ability. In line with this they question the reasons why he was not re-elected as Chairman, stating that in the May issue of "The Fighter" ("Võitleja"), Raus' name wasn't even mentioned in the article regarding the meeting. (COMMENT: This statement is not true. "The Fighter" ("Võitleja") brings out that Raus declined, because he had already served five years).

OPEN SECRET

This article claims that it is an open secret among emigre Estonians that their organizations and leaders are in the service of foreign intelligence organs. This topic has been discussed a number of times in the newspaper, "Homeland" ("Kodumaa"). Emigr leaders try to cover it up by stating that this is all communist slander and propaganda. Such attempts, however, are not always successful. Reference is made to the trial in Sweden of one Heinrich Mark, Bureau Chief of the Estonian Committee, board member for newspaper "The Announcer" ("Teataja"), etc. H. Mark was accused of espionage for a major power. Even the newspaper "Estonian Daily" ("Eesti Päevaleht") was forced to mention this court case, although in a very confusing way.

Reference is also made to the case of the former CIA employee, John Torpala, who sued the Central Intelligence Agency, because he had been unjustifiably discharged. In his statements to the court, Torpala revealed the behind the scenes aspects of CIA activities, showing the CIA cooperation with Estonian emigre organizations and their leaders. The infamous Allen Dulles sent an angry letter

7

BEST AVAILABLE COPY

to the court in which he demanded immediate cessation of the proceedings. More and more frequently Estonian emigre leaders find themselves in embarrassing situations because of their contacts with the USA intelligence organs. We hear now that the opposition leader of Canadian parliament, John Diefenbaker, made an inquiry as to the activities of the Central Intelligence Agency among the emigres in Canada. Canadian Foreign Minister, Paul Martin, explained that in connection with the Estonian scandal, Canadian government has made inquiries in Washington, but it is too premature to reveal any information.

Following this article is a picture of Juri Raus in army uniform. Source is given as "Free Estonian Word" ("Vaba Eesti Sõna")

WHAT PROVOKED THIS SCANDAL?

(This article is translated verbatim).

"It all started in 1964 when Eerik Heine traveled from Canada to the United States of America on one of his return visits, taking along the fruit of his fantasy, the movie "Creators of a Legend". When Eerik Heine, who at that time was a member of the Estonian Central Council in Canada, Toronto Estonian Legion and the Estonian Nationalists Assembly, cruised around in the USA, rumors began to spread that he was no "freedom fighter", but a "KGB agent". (COMMENT: The year given for Heine's tour is false, also the organization, Estonian Nationalists Assembly in Canada was created much later). From where did such a rumor come from? It became apparent that it came from a sufficiently authoritative source. The Chairman of the USA Estonian Legion of Liberation, Juri Raus, had publicly declared three times at meetings that Eerik Heine is a communist agent.

Eerik Heine was offended. However, he himself has a relatively big mouth since in the past he spread a similar rumor about the poet, Kalju Lepik, when the latter came to Canada from Sweden to recite his poetry.

Since it looks like Eerik Heine had prepared for this situation a tabulation of his value, on November 5, 1964, he filed, through his attorneys a civil complaint in the USA Maryland District Court against Juri Raus for \$110,000, of which \$10,000 were for financial damages and \$100,000 for insulting his status.

In other words, a quite ordinarily vulgar event among the emigre functionaries. One dedicated fighter has again jumped on another one. But the development of the situation showed that this time the matter was somewhat more complicated."

THE CIA INTERFERENCE

This article is an almost verbatim consolidation of the 11 March court proceedings as it appeared in "Free Estonian" ("Vaba Eesti Sõna").

The article is followed by a photostat from the "Evening Star", 20 April, 1966, describing Mr. Holms' second affidavit.

BEST AVAILABLE COPY

AN EVEN STRONGER TRUMP

This article opens with a paragraph: "The second session of the court, which took place in Baltimore on 14 April, showed that one can only feel compassion for Erik Heine. Having filed a complaint against Juri Raus, it did not even enter his mind that he had violated the honor of the CIA uniform. This outfit, however, does not permit such fun at their expense."

The article further mentions that the sensation of this session was the affidavit by R. Helms in which it was stated that Erik Heine has been dispatched on the orders of Soviet intelligence. On this they comment: "Let this affidavit which was given by Richard Helms under oath remain on his conscience".

Further on the article states that it is of much more interest what Richard Helms says about Juri Raus. In a lengthy discussion, some of it in heavy print, they bring out statements in the affidavit whereby Juri Raus has used his position in emigre organizations for the dirty objective, of using Estonian emigres for intelligence and subversive activities against Soviet Estonia, that he is using in his own interest American Estonians for spying on other Estonians and that even Estonians living in other countries cannot live peacefully since the Central Intelligence Agency is following their activities.

The article ends with the description of the CIA order to Juri Raus not to reveal any information and with a brief comment that the court session was to be continued.

Within the text there are pictures of Richard Helms (Source: magazine, "Der Spiegel"), Erik Heine (Source: "The Evening Star") and William F. Raborn, (Source: "Der Spiegel").

HEAVY ARTILLERY ENTERS THE GAME

This article deals with the next court session attacking in the opening paragraph American democracy and justice where individuals have been denied the use of their constitutional rights. It further states that Raus' lawyers tried to paint a picture of legality by justifying their demands for a privilege on the basis that all CIA agents could become subjects of a lawsuit, also emphasizing needs for security and the doctrine of official immunity.

The affidavit by Admiral William F. Raborn is described as heavy artillery.

Raskauskas' questioning of Raus is described next. Raskauskas wanted to find out how much Raus has earned in the active reserve. A problem was added when Raus mentioned that part of this income was derived from attending a military intelligence school. Raus was not permitted to give accurate information about this school. Questions concerning Raus' income were considered important on which Raskauskas asked detailed questions. Raus' lawyers, CIA Counsel Houston and the Justice Department's Internal Security Division lawyer, Maroney, consulted among themselves after which CIA Counsel Houston announced that Juri Raus has been reimbursed either directly or indirectly by the CIA.

BEST AVAILABLE COPY

Further questions dealt with Juri Raus' connection with the FBI. After a couple of conferences the problem was solved by announcement that Juri Raus does not have to answer. Heino's lawyer, Kaskamäe, stated after this to the judge: "Since I am not permitted to ask pertinent questions regarding this matter, I am ending my questioning." The article ends with the statement that the trial has been postponed until fall and that the result is not difficult to foresee. "CIA is doing everything that the case would end in a loss to Heino."

"THERE COULD BE MORE OF IT"

This article deals with the reaction of the Estonian newspapers concerning this issue. "The Free Estonian Word" ("Vaba Eesti Sõna") is attacked for an editorial in which they state there could be more of CIA involvement in Estonian emigre activities. This editorial was written in response to the opinion expressed by "The New York Times" that a factual discussion of the matter would be useful in order to throw some light into the CIA involvement in Estonian politics.

Toronto's "Free Estonian" ("Vaba Eestlane") is attacked next, although it is considered to be more reserved in bowing to the CIA. There is a quotation of this newspaper's editorial in which they state that we should not seek conflict with the USA and their institutions.

"AND THE AMERICAN NEWSPAPERS?"

This article deals with the reaction of the American newspapers concerning this case. Reference is made to Richard Wilson, Fred P. Graham, Stephen S. Rosenfeld, the latter of "The Washington Post", who uniformly expound the issue of individual rights and the CIA interference into the affairs of the Estonian community in the United States.

(COMMENT:

(On this page there is a picture of Gerhard Buschmann in LEL uniform (Source: "The Fighter" ("Voitleja"). A star has been added on the shoulder boards which practice has been discontinued in the LEL some time ago.)

"AN ANSWER TO THE QUESTION "WHY?"

This article attempts to answer the question as to why Juri Raus was not re-elected as the Chairman of the LEL. The reason given is that Raus' name had become widely known in the USA and other countries.

This situation also denied Raus the opportunity to make approaches to visitors from Soviet Estonia in USA. It is no longer useful for Juri Raus to represent himself as poet Jyri Kork in order to fulfill the mission CIA had given to him.

In other words, Juri Raus' stacks as a CIA agent have seriously fallen.

The selection of Juri Raus' successor to the post of the Chairman of the LEL can by no means be considered successful.

Here reference is made to an article in the newspaper "The Fighter" ("Voitleja") in which Buschmann's activities in Germany as Estonian representative are commended.

BEST AVAILABLE COPY

There is no mention in "The Fighter" ("Voitleja") that Gerhard Buschmann, while in Munich, was in the service of the CIA. Much of the information given by him was decisive in determining the emigration of fellow Estonians into the USA.

This is how Juri Raus was discharged from the position of the Chairman of the LEL. It can be concluded that there has been no change in plans by the CIA to use the Estonian emigre organization in their own filthy interests. Otherwise, the deserving agent of the CIA, Gerhard Buschmann, would not have been assigned to be the leader of this organization.

WHETHER? WHETHER? WHETHER?

This article, using as source "The New York Times", again expounds on the issue of CIA activities in national security, 'dirty operations, illegal activities, etc. Reference is made to Cuba and whether or not CIA is damaging national interests in such activities. Why should it be able to spend unlimited funds for deceit, blackmail and subversion, without regard to consequences? The CIA is described as the invisible government, which has more power than the President of the USA. It discusses the requirements of stricter control for the agency and mentions that in the political circles of the USA and in Congress there are demands for stricter control. More than 150 resolutions have been buried. All attempts to obtain stricter control met with impregnable resistance

H. SALU

The last page displays a cartoon from "Der Spiegel" displaying an American flag with dirty footprints. It also lists the sources for the articles in the subject edition: "The New York Times", "The Evening Star", "The Washington Post", "The Washington Daily News", "Telegram"-Toronto, "The Globe and Mail"-Toronto, "Der Spiegel", "Estonian Daily" ("Eesti Päevaleht"), Sweden, "The Announcer" ("Teataja")-Sweden, "Free Estonian Word" ("Vaba Eesti Sõna")-USA, "Free Estonian" ("Vaba Eestlane")-Canada, "The Fighter" ("Voitleja") - West Germany.